

VEIDIMÁLASTOFNUNIN.

Finnur Garðarsson

Laxarannsóknir í Hrútafjarðará árið 1984.

Reykjavík janúar 1985

EFNISYFIRLIT

I	INNGANGUR.....	1
II	FRAMKVÆMDIR OG RANNSÓKNIR.....	5
	2.1 Seiðarannsóknir.....	5
	2.2 Slepping sumaralinna seiða.....	6
	2.3 Slepping gönguseiða.....	6
	2.4 Laxagildran.....	8
	2.5 Hreistursathuganir.....	9
	2.6 Ádráttur, klakveiði.....	10
III	NIÐURSTÖÐUR OG UMRÆÐA.....	10
	3.1 Hrútafjarðará - fiskgengi hlutinn.....	10
	3.2 Síká - fiskgengi hlutinn.....	13
	3.3 Hrútafjarðará - ófiskgengi hlutinn.....	16
	3.4 Síká - ófiskgengi hlutinn.....	19
	3.5 Niðurstöður hreisturlesningar.....	20
	3.6 Starfræksla laxagildrunnar.....	22
	Lokaorð.....	23
	Heimildir.....	24
	Viðauki	

I Inngangur.

Laxarannsóknir í Hrútafjarðará og Síká á vegum Veiðimálastofnunar hafa nú staðið í samfellt 6 ár. Markmið rannsóknanna í upphafi var aðallega fólgjó í tilraunasleppingum á vorgömlum laxaseiðum á ófiskgeng svæði og reyna að nálgast seiðapéttleika, sem bestan árangur gæfi í framleiðslu gönguseiða. Jafnframt var fylgst með seiðaástandi á fiskgenga hluta áんな bæði til að fá samanburð frá ári til árs og ekki síður til að bera saman vöxt og viðgang villtra seiða á fiskgenga hlutanum við sumaralin sleppiseiði á ófiskgenga hlutanum. Þá voru enn fremur gerðar tilraunir til smáseiðasleppinga í lítið heiðavatn í árkerfinu, en sú tilraun gaf engan árangur, þar sem vatnið reyndist ekki hafa upp á uppeldisskilyrði að bjóða (Finnur Garðarsson 1984). Unnið var eftir þessu plani fyrstu þrjú árin frá 1979-1981. Að þeim tímum liðnum gáfu niðurstöður sterklega til kynna í hvaða péttleika heppilegast væri að sleppa sumaröldum laxaseiðum á flatareiningu árbotns, þ.e. péttleika sem gæfi hámarksvöxt og minnst afföll. Best útkoma var þegar sleppt var í péttleikanum 30-50 seiði pr 100m² miðað við árlegar sleppingar (Teitur Arnlaugsson 1980 og 1982). Átti þetta við bestu uppeldissvæðin. Þess ber að geta að erfitt er að meta raunveruleg afföll á tilraunasleppisvæðum, því seiðin geta frítt dreift sér út af sleppisvæðinu. Af þessum sökum segir vöxtur ef til vill meira til um árangur slikra sleppinga. Erlendar athuganir benda til að takmörkuð dreifing seiða eigi sér stað hjá minni seiðum, en stærri seiðin eru hreifanlegri. Á sleppistöðum í Hrútafjarðará hefur verið nokkur dreifing seiða niður ána frá sleppistöðum, þannig að fækjun seiða á sleppistöðum má að nokkru rekja til slikra tilflutninga, þótt nátturúleg afföll eigi stærstan þátt í fækjun seiða yfir ákveðið timabil.

Frá og með árinu 1982 var hætt að sleppa seiðum í mismunandi péttleika á föstu tilraunasleppistaðina og farið að sleppa enn ofar í Hrútarfjarðará á áður ótnýtt svæði í nokkurn veginn þeim péttleika sem best gafst fyrstu 3 árin.

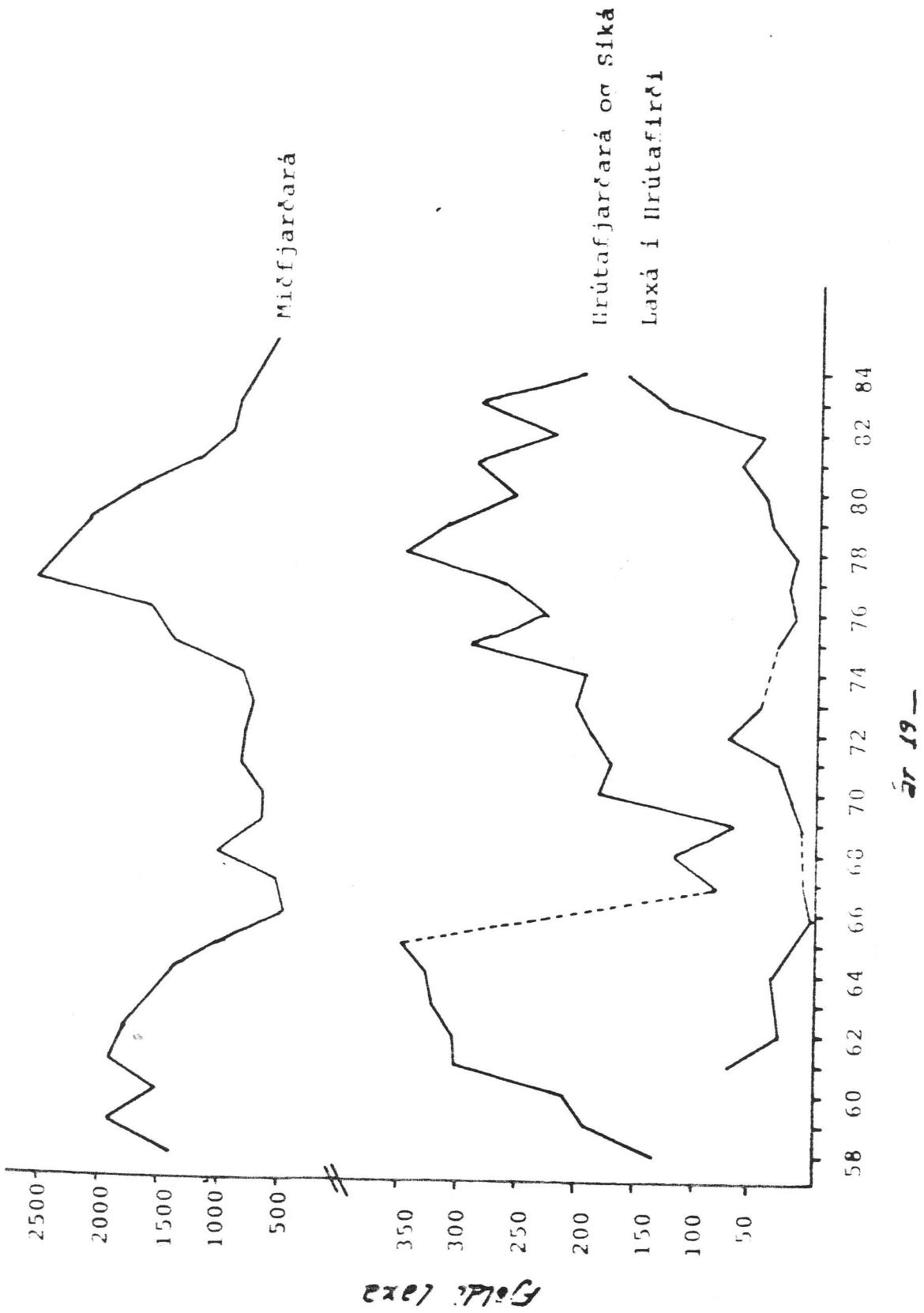
Fyrstu 4 árin voru seiði fengin frá Laxeldisstöð ríkisins í Kollafirði, en frá 1983 hafa seiðin verið af Hrútarfjarðarárstofni og er meinингin að halda sig einungis við eigin stofn árinnar í framtíðinni. Laxar frá sleppingu eigin stofns skila sér fyrst í veiði sem smálax 1986.

Hrygingarfiskur hefur verið fluttur upp fyrir Réttarfoss frá og með 1981. Staðfest hefur verið hrygning hjá þessum fiski fyrstu tvö árin, en tókst ekki af einhverjum ástæðum haustið 1983 (sjá síðar).

Árið 1980 voru grafin 12.000 frjóvguð hrogn í Síká við Fosssel. Teitur Arnlaugsson (1982) telur árangur af þeim hrognagreftri lítinn. Í ljós hefur þó komið að frá þessum hrognagreftri er talsvert af seiðum komið, sem þekkja má á kvarnamynstri. Nokkuð ljóst er að smáseiðasleppingarnar hafa fyllilega sannað gildi sitt og sennilega orðið til að draga verulega úr niðursveiflu í laxaveiðinni. Á mynd 1 er sýnd þróun laxveiðinnar í Hrútafjarðará og Síká frá 1958-1984. Til samanburðar er einnig sýnd laxveiði í Miðfjarðará á sama tímabili og í Laxá í Hrútafirði frá 1961-1984. Hrútafjarðará og Miðfjarðará sýna nokkurn veginn sömu þróun á þessu tímabili að öðru leyti en því að niðursveiflan er mun stærri í Miðfjarðará á allra síðustu árum, en þá gætir einmitt smáseiðasleppinganna í Hrútafjarðará frá og með 1979. Engin gögn eru til, sem skýrt geta hina miklu uppsveiflu Laxár í Hrútafirði á síðustu 2 árum.

Seiðamagnið, sem sleppt hefur verið árlega í Hrútafjarðará er aðeins brot af því sem ófiskgengi hlutinn getur framfleytt og verður því ekki verulega vart í veiðinni sem stökk upp á við, heldur minnkar að hluta eðlilegar náttúrulegar sveiflur í laxagöngunni. Þetta kemur sér ef til vill best þegar göngur eru litlar, því þá er hver veiddur viðbótarlax verðmætur.

Að sjálfsögðu er ekki nóg að sleppisvæði framleiði gönguseiði, ef þau skila sér ekki aftur í ána. Til að meta endurheimtur í veiði hefur hreistur fullorðinna laxa verið rannsakað til að freista þess að meta hlut sleppiseiðanna í afla.

Mynd 1. fróun laxveiði í Miðfjardará (V. Hún.) og Hrútafirðara og síká á árunum 1958 - 1984 og laxár í Hrútafirði frá 1961 - 1984.

Hafa veiðimenn verið mjög duglegir að safna hreistri, þannig að allt að 50% aflans hefur verið rannsakaður með þessum hætti. Áætlaður hlutur sleppiseiða í afla er sem hér segir 1982 13%, 1983 21% og 1984 12%. Má af þessu sjá að sleppingarnar hafa lagt drjúgan skerf til veiðinnar.

Það sem er nýtt í framkvæmdum árið 1984 er annars vegar laxagildra, sem sett var niður til reynslu hluta sumarsins og er ætlað það framtíðarhlutverk að gefa upplýsingar um fjölda göngufiska, auk þess sem slikt mannvirki býður upp á mjög fjölpættar aðrar hagnýtar rannsóknir. Veiðifélagið sá sjálft um kostnað við smiði og uppsetningu gildrunnar. Verður fyrst og fremst að líta á uppsetningu gildrunnar s.l. sumar sem prófun á hinum ýmsu þáttum varðandi rekstur hennar, svo sem hvernig hún stenst flóð, hvar sé hentugust staðsetning, o.s.frv. Kom í ljós ýmislegt lærðómsríkt i því sambandi og eru menn nú mun betur í stakk búnir að leysa vandamál varðandi gildruna næsta sumar. Eitt stærsta vandamálið reyndist vera andstaða stangveiðimanna. Menn verða að gera sér grein fyrir að öflun upplýsinga með þessum hætti krefst bæði fyrirhafnar og e.t.v. einhverrar timabundinnar röskunar á laxagögum, en upplýsingarnar fást ekki með öðrum hætti.

Örmerktum gönguseiðum af Hrútarfjarðarárstofni var í fyrsta skipti sleppt vorið 1984. Fékk veiðifélagið til þess stuðning Framleiðnisjóðs.

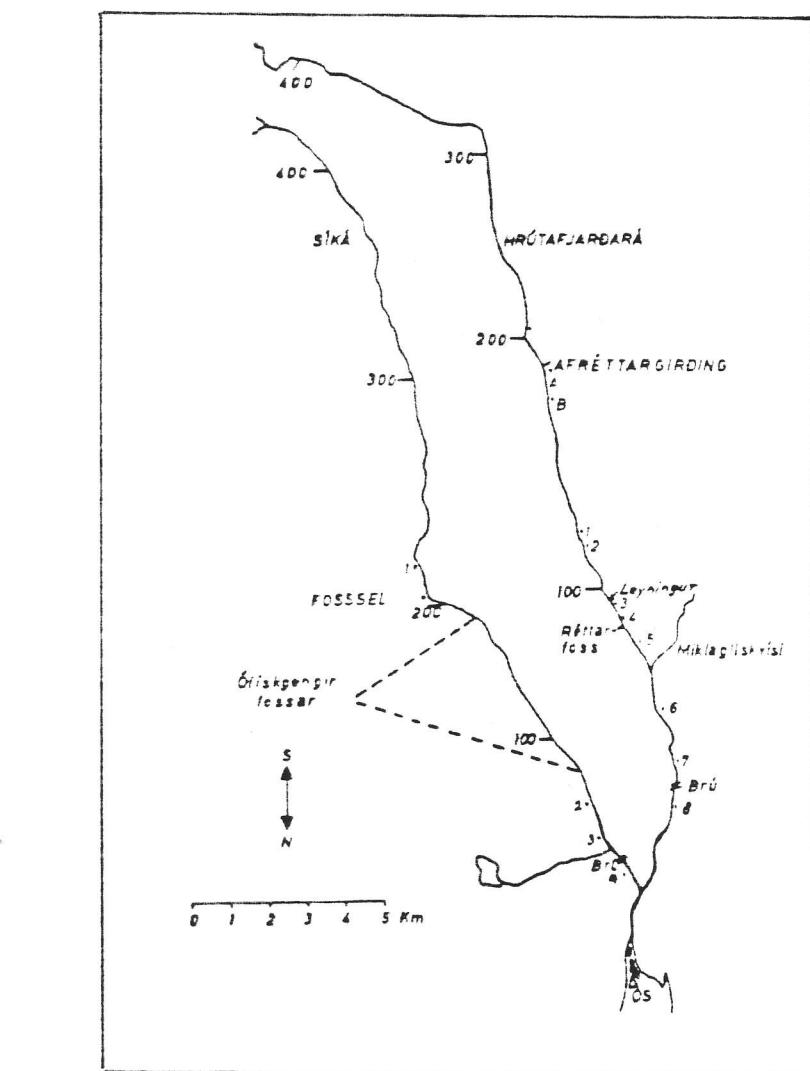
Hitamælingarnar hafa alfarið mistekist þrátt fyrir mikla vinnu og fyrirhöfn og vil ég skrifa það á reikning tækisins, sem hentar alls ekki í tilvikum sem þessum, þar sem langar vegalengdir er að fara til að fylgjast með því. Tækið er allt of flókið í meðförum og rafhlöður hafa ekki enst eins og til stóð.

Að því er varðar lýsingu á framkvæmdum, aðferðum og niðurstöðum fyrri ára vísast til eftirtalinna heimilda. Teitur Arnlaugsson (1980 og 1982), Sigurður Már Einarsson (1982) og Finnur Garðarsson (1983).

II. Framkvæmdir og rannsóknir árið 1984.

2.1. Seiðarannsóknir.

Hefðbundnar seiðarannsóknir fóru af hagkvæmisástæðum fram í júlí (18.-20.), en ekki í september eins og venja hefur verið. Þá voru veiddar föstu stöðvarnar á fiskgenga hlutanum og á nokkrum sleppistöðum á ófiskgenga hlutanum (mynd 2). Leitað var sérstaklega eftir klaki frá þeim laxi, sem fluttur var upp fyrir Réttarfoss haustið 1983. Þar sem engin merki fundust um hrygningu var farið aftur 21. september og leitað án árangurs.

Mynd 2. Kort af Hrútafjarðará og Síká. Númeraðir punktar eru sleppistaðir og/eða fastir rafveiðistaðir.
100 - 400 - m.y.s.

Rafveiðiaðferðinni og öðrum aðferðum, sem beitt er við söfnun gagna og úrvinnslu, hefur áður verið lýst (Sigurður Már Einarsson 1982). Rétt er þó að geta þess að við þéttleika útreikninga ásamt útreikningi á veiðni rafveiðitækis er notast við aðferðir Zippins (1958), þegar þrjár yfirferðir eru veiddar og Seber og Le Cren (1967) þegar tvær yfirferðir eru veiddar. Þar sem ein veiðiyfirferð er farin, er veiðni rafveiðitækisins áætlauð út frá botngerð og straumhraða og þá stuðst við niðurstöður, sem fengist hafa við svipaðar aðstæður með 2 og 3 veiðiyfirferðum,.

2.2 Slepping sumaralinna seiða.

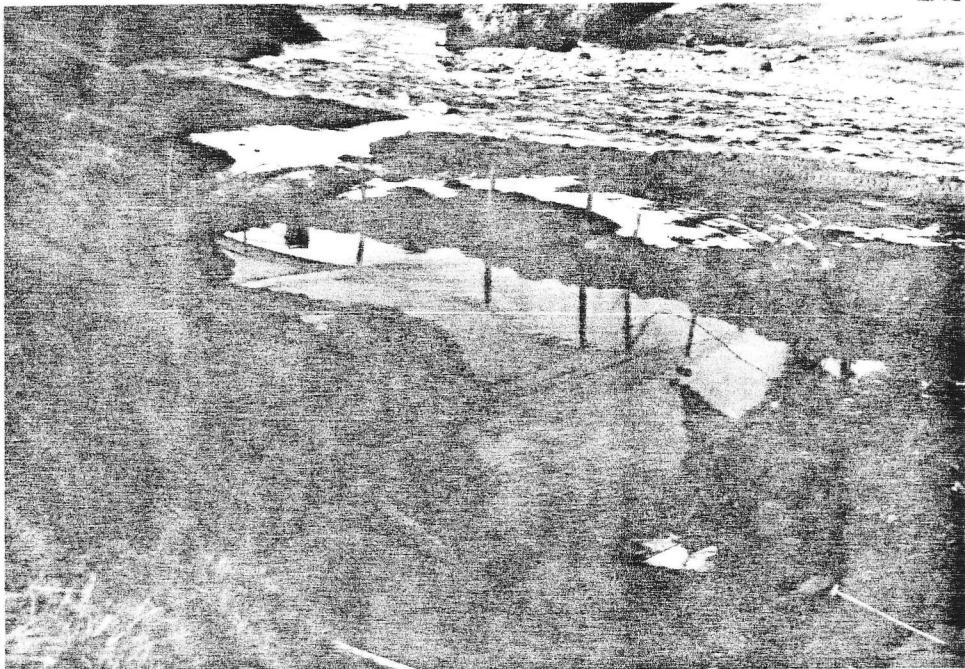
Leigutakar og bændur sáu alfarið um smáseiðasleppingar. Alls var sleppt 12000 seiðum af Hrútafjarðarárstofni. Seiðunum var sleppt 20. og 21. júlí og skipt á milli Síkár og Hrútafjarðarár á staði, sem ekki hefur verið sleppt á áður. Í Síká fóru 5400 á svæðið fyrir ofan neðsta ófiskigenga fossinn og dreift vel á ca 1,5 km kafla uppeftir. Í Hrútafjarðará fóru 6600 á svæðið frá Leyning og ca 1 km uppeftir ánni.

2.3 Slepping gönguseiða.

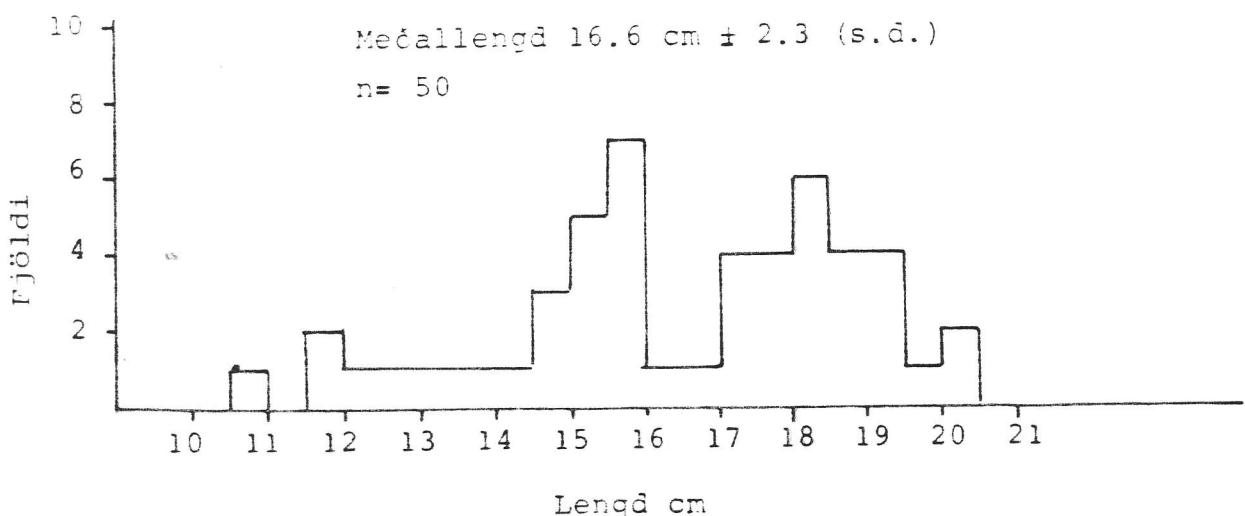
Sleppt var 2500 örmerktum og veiðiuggaklipptum gönguseiðum af Hrútafjarðarárstofni. Seiðin voru örmerkt 13. maí og flutt í sleppiaðstöðuna við Hrútafjarðará 6. júní.

Sleppiaðstaðan var ca 5 km ofan óssins (ca 1 km fyrir ofan brú). Hún var útbúin í litilli hliðarlænu frá aðalánni (ljósmynd 1). Meðallengd gönguseiðanna var 16,6 cm ($+2,3$) og virtist vera um two stærðarhópa að ræða, annar hópurinn á milli 15 og 16 cm, hinn á bilinu 17-20 cm (mynd 3). Seiðin voru án verulegra uggaskemmda. Þau voru farin að silfrast að einhverju leyti þegar þau komu. Bændur sáu um fóðrun í ca hálfan mánuð. Hindrun var fjarlægð úr frárennsli 14. júní eða 8 dögum eftir að þau komu þannig að þá gátu þau sem vildu gengið niður í á.

Að sögn bænda voru seiðin að smámjatlast út næstu dagana. Þann 19. júlí voru ennþá 300-400 seiði eftir í sleppistöðinni. Voru þau þá öll veidd með rafmagni og flutt út í aðalá. Ca 10-20 seiði sáust dauð á botni sleppitjarnarinnar.

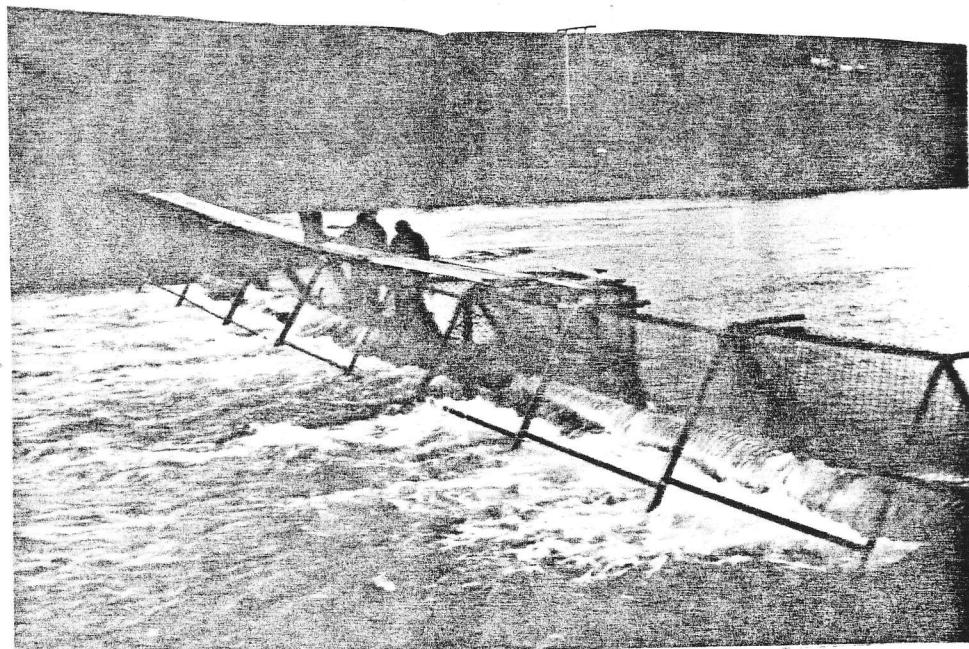
Ljósmynd 1. Sleppiačstačan fyrir gönguseiði í Hrútafjarðará vorið 1984.

Mynd 3. Lengdardreifing gönguseiða af Hrútafjarðarárstofni sem sleppt var í Hrútafjarðará vorið 1984. Seiðin voru örmerkt 13. maí og flutt í sleppiačstöðu í ánni 6. júní. 50 seiði voru lengdarmæld.

2.4 Laxagildran.

Gerð laxagildrunnar er sýnd á ljósmynd 2. Gildran var fyrst sett niður 15. júní, nokkru fyrir neðan veiðihús. Var ánni allri veitt yfir í minni kvísl, sem rennur að vestanverðu, meðan gildran var sett niður. Síðan var ýtt að gildrunni beggja vegna og áin þannig þrengd við gildrustæðið. Að lokinni uppstillingu var vatni hleypt á gildruna. Kom í ljós að við þrenginguna varð of mikill straumur í gegn um sjálft búrið. Við verkið unnu 2 menn frá bændum, 2 frá leigutökum og 1 frá Veiðimálastofnun auk ýtumanns. Daginn eftir gerði mikil flóð og var þá ýtt frá garðinum, sem þrengdi að gildrunni að austanverðu og nokkrum dögum síðar girt í land. Nokkru síðar var gildran færð neðar í ána, þar sem straumur þótti of mikill á upphaflega staðnum. Komust menn að þeirri niðurstöðu að heppileg staðsetning væri nú fundin og best væri að stilla gildrunni upp án þess að veita ánni í annan farveg á meðan og best væri að girða í land frá báðum endum. Helstu smíðagallar gildrunnar voru netklæddir vængir sitt hvoru megin við búrið og búrið var ekki í beinni línu við netið í þvergirðingu. Þá var búrið sjálft of lítið.

Ljósmynd 2. Laxagildran í Hrútafjarðará eftir fyrstu uppsetningu.

2.5 Hreistursathuganir.

Safnað var 100 hreistursýnishornum af veiddum laxi, sem nemur helmingi veiðinnar. Afrakstur smáseiðasleppinga í afla var metinn eftir hreisturmynstri ferskvatnshlutans. Gerðar voru beinar mælingar á hreistri, bæði af sleppiseiðum á ófiskgenga hlutanum og náttúrulegum seiðum á fiskgenga hlutanum. Talinn var fjöldi vaxtarhringja (annuli) að fyrsta ársmerki og mæld fjarlægð (í cm) frá miðju kjarna að fyrsta ársmerki við fasta stækkun (tafla 1). Sleppiseiðin skera sig nær alfarið úr, hafa fleiri vaxtarhringi og meiri fjarlægð að fyrsta ársmerki. Í vafa tilfellum væru laxarnir taldir til náttúrulegrar hrygningar. Hlutur sleppiseiða á því að vera lágmarksgildi.

Tafla 1. Talning á fjölda circuli að fyrsta árs tékki og mæling á fjarlægð (cm) frá miðju kjarna að fyrsta árs tékki við fasta stækkun annars vegar hjá viltum seiðum á fiskgenga hlutanum og hins vegar hjá sleppiseiðum á ófiskgenga hlutanum í Hrútafjarðará og Síká. Unnið úr rafveiðigögnum frá árunum 1981 og 1983.

	Meðal fjöldi circuli að fyrsta árs tékki	95 % C.I.	Spönn	Meðalfjarlægð frá miðju að fyrsta árs tékki (cm)	95 % C.I.	Spönn
Fiskg. hl. <i>n</i> = 29	2,8	± 0,49 ($S_x = 1,28$)	1-6	1,21	± 0,14 $S_x = 0,36$	0,7-2,2
Ófiskg. hl. <i>n</i> = 50	15,04	± 1,26 ($S_x = 4,4$)	7-24	4,03	± 0,36 $S_x = 1,25$	2,0-8,0

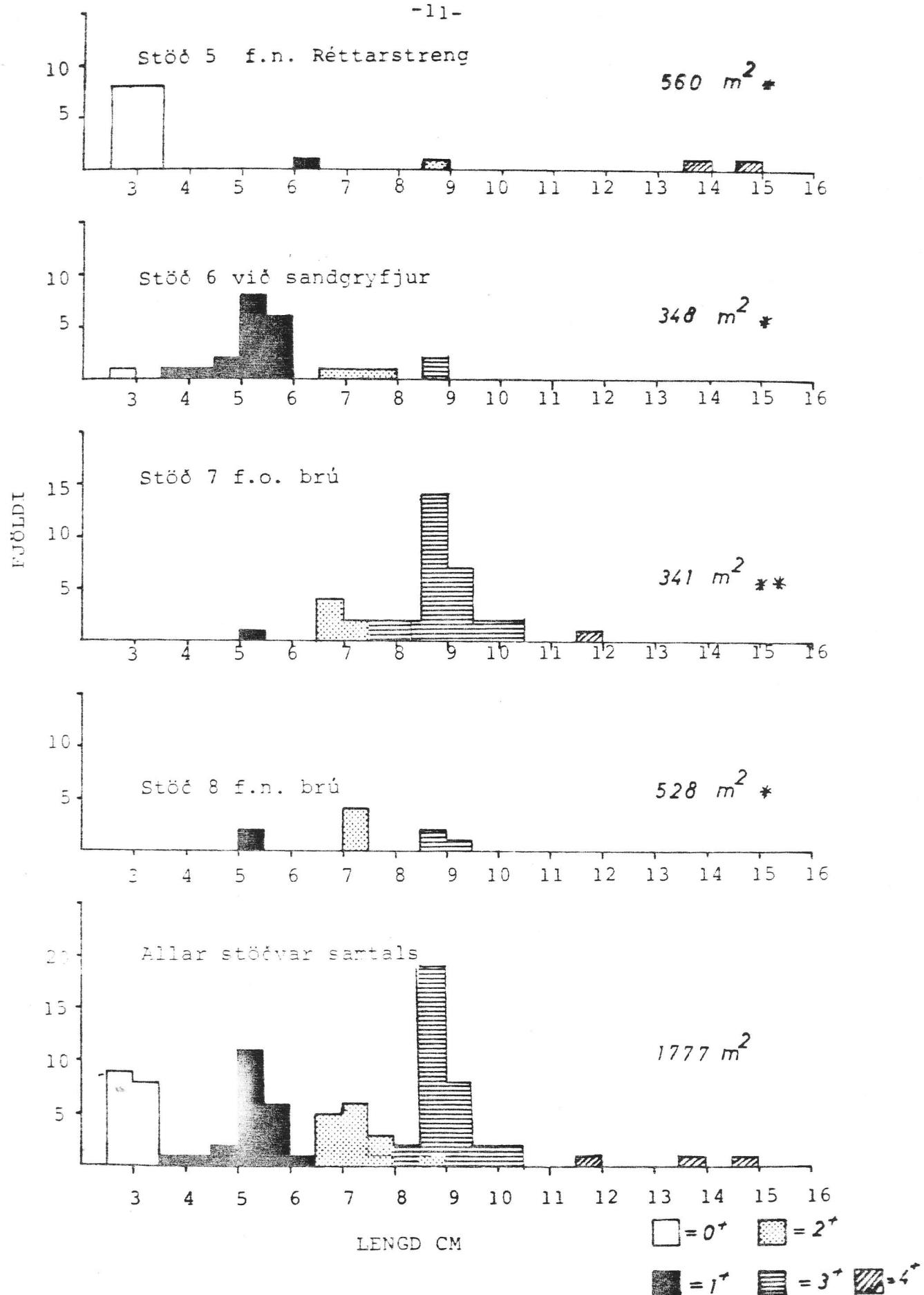
2.6 Ádráttur, klakveiði.

Bændur og leigutakar sáu um ádráttarveiði eftir veiðitíma. Gekk erfiðlega að veiða og bendir margt til að lítið af fiski hafi verið eftir, þótt erfitt sé að fullyrða um það. Laxinn gekk snemma og stærsti hluti göngunnar kom fyrri hluta sumars. Var fiskurinn því almennt lengur undir veiðiálagi en oft áður. Smálaxagöngur brugðust að mestu, en venjulega gengur smálaxinn seinna en sá stóri. Alls náðust 5 hrygnur og 2 hængar. Voru fiskarnir allir fluttir í Hólastöðina, en enginn fluttur upp fyrir fossa, vegna þess hversu fáir veiddust.

III. Niðurstöður og umræða.

3.1 Hrútafjarðará-fiskgengi hlutinn.

Áberandi er hversu misjafnt seiðaástandið er á einstökum veiðistöðum. Sé gerður samanburður við fyrri ár kemur í ljós að i meginþráttum hefur hver veiðistöð sitt sérinkenni að því er hlutfallslegan seiðabéttleika og stærðarsamsetningu varðar. Þannig hefur alltaf verið lítið af seiðum á efsta veiðistaðnum fyrir neðan Réttarstreng, þó oft talsvert af vorgömlum laxaseiðum, en alltof fá eldri seiði. Var svo einnig í ár (mynd 4 og tafla 2). Aftur á móti vaxa seiði best á þessum stað eins og ávallt hefur verið, þótt sá munur sé e.t.v. ekki marktækur í ár vegna þess hversu fá seiði veiddust. Við malargryfjur var uppistaðan í veiðinni eins árs seiði og var það eini staðurinn, sem þau fengust í einhverjum mæli. Þó var péttleiki þeirra ekki mikill eða 17 seiði pr $100m^2$. Það er samt eftirtektarvert hversu mörg 1 árs seiði veiðast á þessum stað miðað við hversu lítið veiddist af sama árgangi árið áður á sömu stöð. Þetta er raunar enn ein sönnunin fyrir því hversu lítið er byggjandi á péttleikatölum hjá vorgömlu seiðunum, bæði vegna þess hversu illa þau veiðast og ekki síður vegna þess að þau dreifa sér takmarkað fyrsta sumarið þannig að oft ræður tilviljun hvort maður hitti á verulegt magn vorgamalla seiða við rafveiðar.

Mynd 4. Lengdardreifing og aldur veiddra laxaseiða á fiskgenga hluta Hrútafjarðarár 19. júlí 1984. Fermetratala sýnir stærð rafveiðisvæðis. * = ein-veiðiyfirferð.

** = tvær veiðiyfirferðir.

Tafla 2. Áætlaður péttleiki laxaseiða á 4 veiðistöðum á fiskgenga hlutá
Hrútafjarðarár 19. júlí 1984. Meðallengd einstakra aldurshópa
er einnig sýnd. s.d.= staðalfrávik.

Veiðistaður	Aldurs hópur	Fjöldi veiddra	Veiðni	Áætlaður péttleiki fj. /100m ²	Meðallengd ± s.d.
Stöð 5 F.n. Réttarstr. (560 m ²)	0 ⁺	16	0,2*	14,3	2,9 ±0,3
	1 ⁺	1	0,3*	0,6	6,3
	2 ⁺	1	0,4*	0,6	8,8
	3 ⁺				
	4 ⁺	2	0,5*	1,2	14,0 ±0,6
Stöð 6 Við malargr. (348 m ²)	0 ⁺	1	0,2*	1,4	2,7
	1 ⁺	18	0,3*	17,2	5,2 ±0,5
	2 ⁺	3	0,4*	2,1	7,2 ±0,3
	3 ⁺	2	0,4*	1,8	8,6 ±0,2
Stöð 7 fyrir ofan brú (341 m ²)	1 ⁺	1	0,15 1)	1	5,3
	2 ⁺	6	0,15 1)	6	7,0 ±0,3
	3 ⁺	29	0,15 1)	30	8,9 ±0,6
	4 ⁺	1	0,15 1)	1	11,6
Stöð 8 fyrir neðan brú (528 m ²)	1 ⁺	2	0,2*	2	5,4
	2 ⁺	4	0,3*	2,5	7,3 ±0,1
	3 ⁺	3	0,3*	2	8,8 ±0,2

* = áætluð veiðni - ein yfirferð

1) Útreiknuð veiðni á öllum aldurshópum
samanlöögðum - tvær veiðiyfirferðir.

Á veiðistaðnum fyrir ofan brú voru 3 ára seiði í miklum meirihluta, í áætluðum þéttleika upp á 30 seiði /100m². Eldri seiðin eru alltaf yfirgnæfandi á þessum veiðistað, enda er áin þar of straumhörd fyrir minni seiði. Litið fékkst af öðrum árgögum. Á neðsta veiðistaðnum fyrir neðan brú veiddust fá seiði, m.a. engin vorgömul seiði og aðeins tvö eins árs, en botninn þarna er dæmigerður smáseiðabotn.

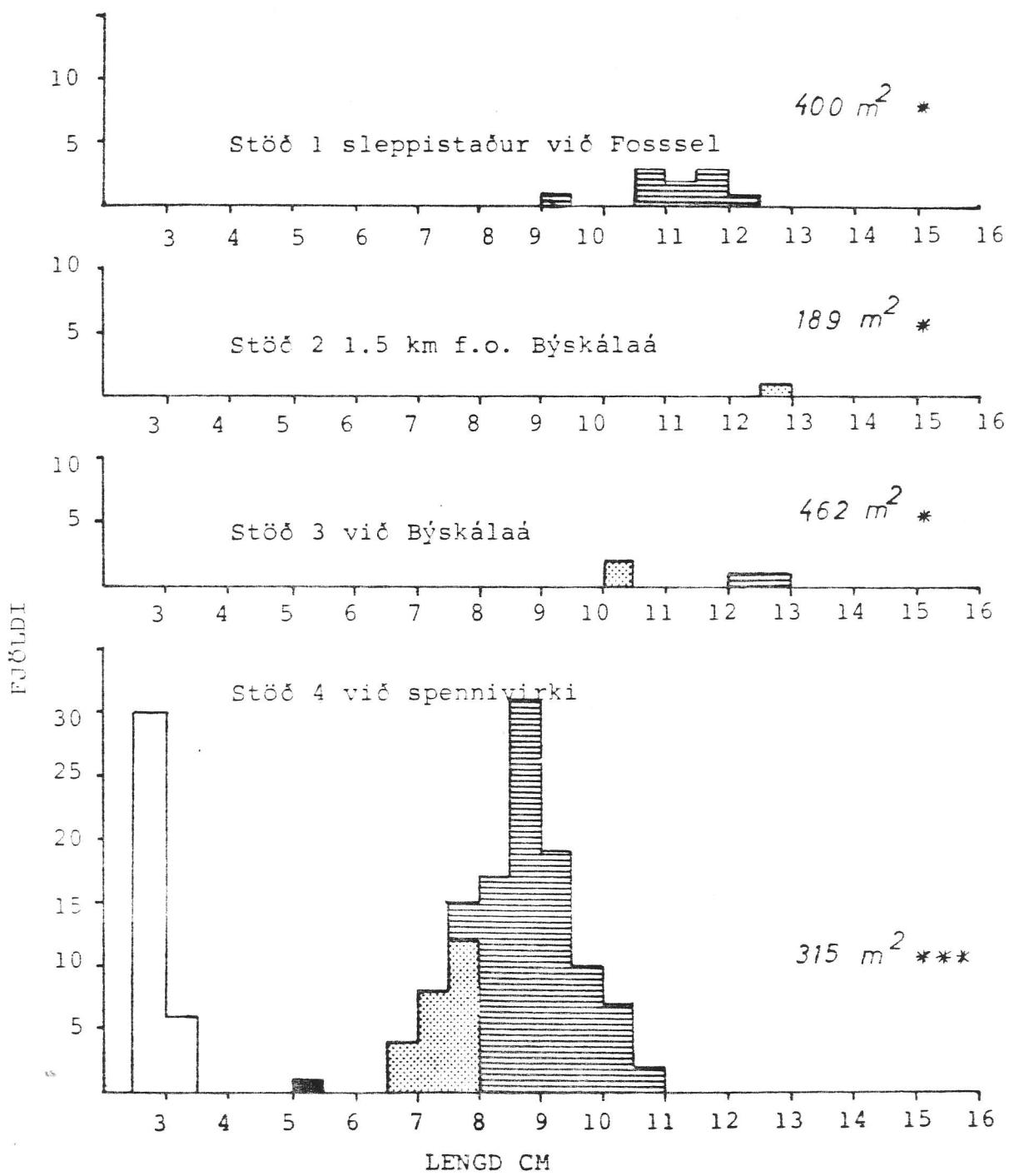
Ljóst er að stóri 1980 árgangurinn hefur að langstærstum hluta gengið út vorið 1984, því hans varð sáralitið vart í veiðinni síðastliðið sumar. Hann verður því uppistaðan í smálaxaveiðinni sumarið 1985.

Erfitt er að draga ályktun af niðurstöðum rafveiðanna á fiskgenga hluta Hrútafjarðarár síðast liðið sumar vegna þess hversu breytilegt ástandið er á veiðistöðunum. Þó er nokkuð ljóst að yngstu árgangarnir 0+, 1+ og 2+ virðast vera fáliðaðir, sérstaklega 1 árs árgangurinn, sem kom upp úr mölinni sumarið 1983. Hlutfallslega kemur árgangurinn frá 1981, þ.e. 3 ára seiðin, einna best út, en þau seiði ganga út vorið 1985 að stærstum hluta.

3.2 Síká-fiskgengi hlutinn.

Skipta má fiskgenga hluta Sikár í tvennt að því er seiðamagn varðar. Annars vegar er rúmlega eins km kafli frá brú niður að ármótum, þar sem alltaf er mikið af seiðum, hins vegar tæpur 3 km kafli frá brú upp að neðsta ófiskgenga fossi þar sem seiðapéttleiki er lítill þrátt fyrir að botngerð er viðast ágæt, en skýringin er líklegast fólgin í lélegri hrygningarskilyrðum á efti hlutanum, þar sem á flestum stöðum er stutt á klöpp.

Á efti hlutanum veiddust aðeins örfá seiði, eingöngu 2 og 3 ára og voru þau mun stærri en jafnaldrar þeirra á neðra svæðinu (mynd 5 og tafla 3). Við spennivirkni var mikill seiðapéttleiki. Mest var af 3 ára seiðum eða ca 40 seiði pr 100m², sem er mjög mikið af þetta stórum seiðum.

Mynd 5. Lengdardreifing og aldur veiddra laxaseiða í Síká 18. júli 1984.

Fermetratala sýnir stærð rafveiði- $\blacksquare = 1^+$ $\blacksquare \blacksquare = 2^+$
svæðis. * = ein veiðiyfirferð.

* * * = þrjár veiðiyfirferðir.

Tafla 3. Ætlaður péttleiki laxaseiða á 4 veiðistöðum í Síká 18. júlí 1984.

Meðallengd einstakra aldurshópa einnig sýnd. s.d. = staðalfrávik.

Stöð 1 á ófiskgenga hlutanum þar sem sleppt var sumaröldum

laxaseiðum 1979, 1980, 1981 og frjófguð laxahrogn haustið 1980.

Stöðvar 2-4 eru á fiskgenga hlutanum.

Veiðistaður	Aldurshópur	Fjöldi veiddra	Veiðni	Ætlaður péttleiki fjöldi /100 m ²	Meðallengd ± s.d.
Stöð 1 Við Fossel (400 m ²)	3 ⁺	10	0,4*	6,2	11,0 ± 0,9
Stöð 2 1,5 km fyrir ofan Býskálaá (189 m ²)	2 ⁺	1	0,3*	1,8	12,9
Stöð 3 Við Býskálaá (462 m ²)	2 ⁺ 3 ⁺	2 2	0,3* 0,3*	1,4 1,4	10,1 ± 0,1 12,4 ± 0,6
Stöð 4 Við spenni- virki (315 m ²)	0 ⁺ 1 ⁺ 2 ⁺ 3 ⁺	36 1 24 89	0,19 1) 1,0 1) 0,27 1) 0,37 1)	21 ± 8 0,3 12 ± 9 38 ± 12	95% c.l. 2,8 ± 0,1 5,0 7,3 ± 0,4 8,9 ± 0,7

* áætluð veiðni - ein yfirferð

1) Útreiknuð veiðni - þrjár yfirferðir

Eins árs seiði virðast nánast ekki vera til í Síká, en það kemur heim og saman við niðurstöður frá 1983. Því þá fundust engin vorgömum seiði. Klakárgangur frá 1982 virðist vera frekar fáliðaður árgangur. Klak sumarið 1984 hefur heppnast vel í neðri hluta Síkár.

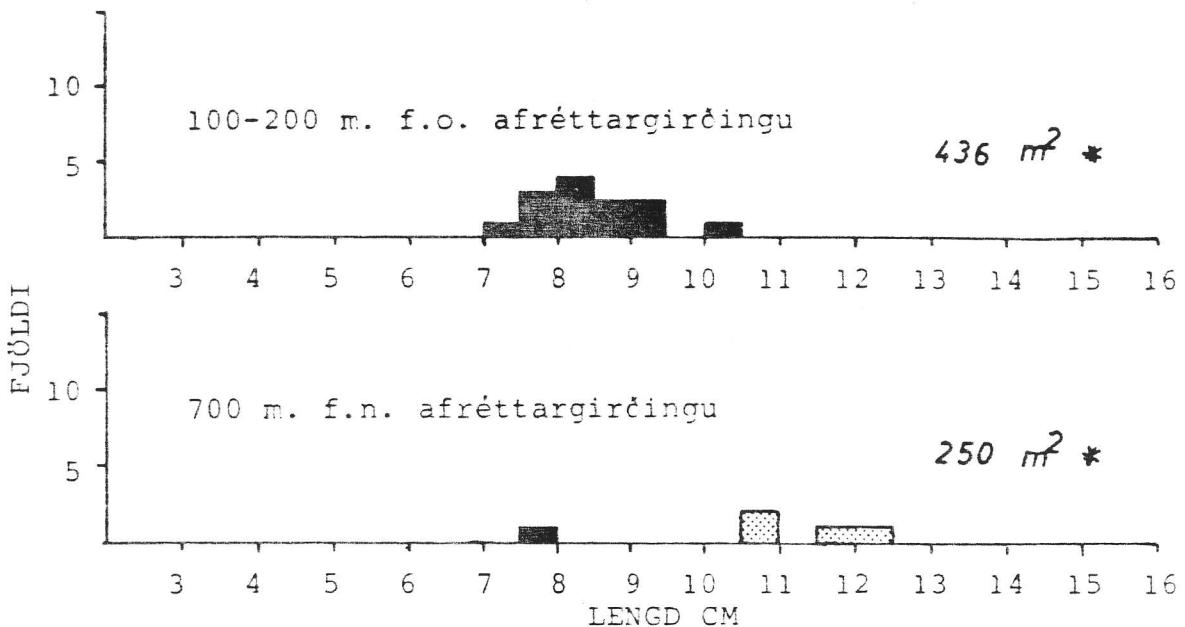
3.3 Hrútafjarðará-ófiskgengi hlutinn.

Árangur sleppingar sumarið 1983 á svæðið fyrir ofan afréttargirðingu er verulega góður (mynd 5 og tafla 4). Seiðin hafa að meðaltali vaxið úr 6,7 cm í september 1983 upp í 8,5 cm í júlí 1984, en raunverulegt vaxtartímabil er í kring um 2 mánuðir. Þessi seiði ættu flest að ná göngustærð vorið 1985, þá 2 ára.

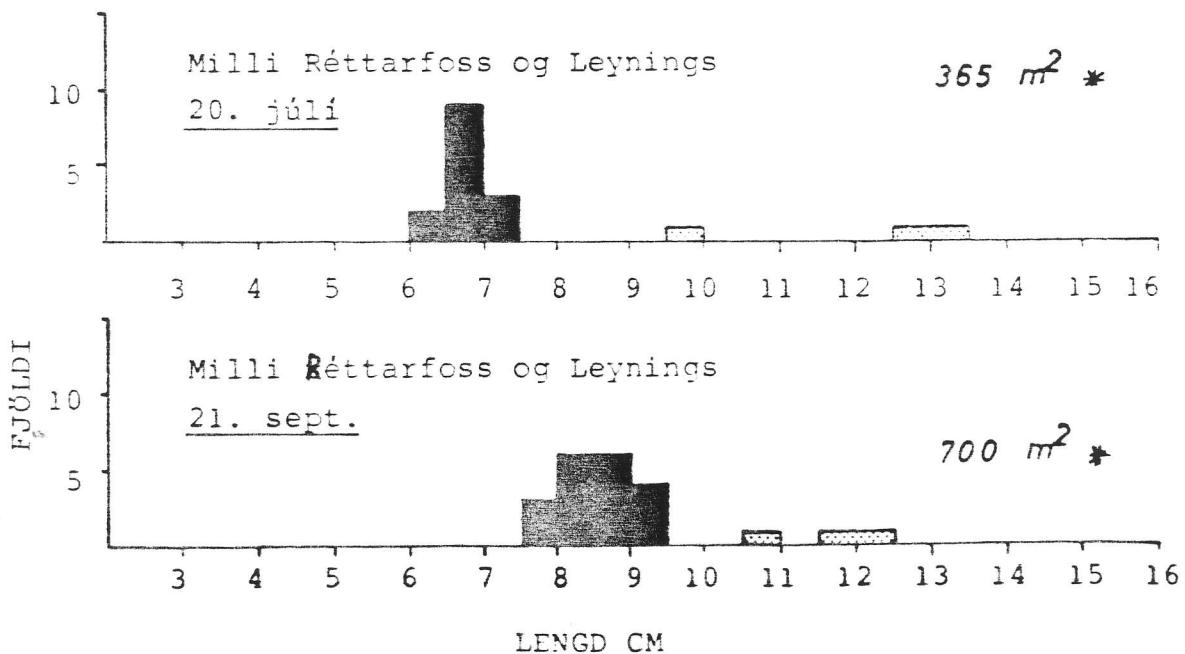
Fyrir neðan afréttargirðingu var seiðum sleppt sumarið 1982. Þar veiddust örfá 2 ára seiði úr þeirri sleppingu og voru þau öll yfir 10,5 cm. Væntanlega hefur eitthvað af þeim gengið niður vorið 1984. Þá fékkst 1 eins árs seiði upprunnið frá sleppingu tæpum km ofar, þannig að nokkur dreifing á sér stað niður eftir ánni frá sleppistöðunum.

Á svæðinu milli Réttarfoss á Leynings veiddust tveir árgangar, eins og tveggja ára (mynd 7 og tafla 4). Eins árs seiðin eru örugglega nær eingöngu úr hrygningu laxanna, sem fluttir voru upp fyrir foss haustið 1982, enda eru þau í júlí 2,2 cm minni að meðaltali en sleppiseiðin fyrir ofan afréttargirðingu. Síðan vaxa þau mjög hratt sumarið 1984. Meðallengd jókst úr 6,3 cm upp í 8,5 frá 20. júlí-21. september. Engin vorgömum seiði fengust nú á þessum kafla. Erfitt er að skýra ástæðu, þar sem vel var staðið að flutningi fiskanna upp fyrir Réttarfoss haustið 1983. Annað hvort hafa þeir farið niður fossinn aftur, sem er líklegra, eða hrygning alfarið misfarist haustið 1983.

Nú er svo sannarlega orðið tímabært að byggja laxastiga við Réttarfoss. Einnig þyrfti líklegast að gera lagfæringer á fossinum Leyning til að hann verði örugglega fisklengur, en sá foss er á mörkum þess að vera fiskgengur.

Mynd 6. Lengdardreifing og aldur veiddra laxaseiða á ófiskgenga hluta Hrútafjarðarár 20. júlí 1984. (eingöngu sleppiseiði). Fermetratala sýnir stærð rafveiðisvæðisins. * = ein veiðiyfirgerð.

Mynd 7. Lengdardreifing og aldur veiddra laxaseiða á milli Réttarfoss og Leynings, þar sem hrygningarlaxi hefur verið sleppt haustin '81, '82 og '83. Efri myndin frá 20. júlí 1984, neðri myndin frá 21. sept. sama ár. Fermetratala sýnir stærð rafveiðisvæðisins. * = ein veiðiyfirferð

Tafla 4. Aætlaður péttleiki laxaseiða á ófiskgenga hluta Hrútafjarðarár
20. júlí og 21. september 1984. Meðallengd einstakra árganga
er einnig sýnd. s.d. = staðalfrávik.

Dags.	Veiðistaður	Aldurshópur	Fjöldi veiddra	Veiðni	Aætlaður péttleiki fjöldi /100 m ²	Meðallengd + s.d.
júlí	100-200 m fyrir ofan afréttar- girðingu (436 m ²)	1 + 	15	0,3*	8,6	8,5 + 0,8
júlí	700 m. fyrir neðan afréttar- girðingu (250 m ²)	1 + 2 + 	1 4	0,2* 0,3*	2 5,3	7,5 11,3
júlí	Milli Réttarfoss og Leynings 365 m ²	1 + 2 + 	14 3	0,3* 0,4*	12,8 2	6,3 + 0,3 11,9 + 1,8
sept.	Milli Réttarfoss og Leynings 700 m ²	1 + 2 + 	19 3	0,3* 0,4*	9 1,1	8,5 + 0,5 11,5 + 0,6

*aætluð - ein yfirferð

Verði af slikeum framkvæmdum mun 8-10 km verulega gott laxaframleiðslusvæði opnast. Svæði þetta býður upp á allt það er góða laxveiðiá prýðir, góð uppeldis- og hrygningarskilyrði og ekki síður fjölmarga veiðistaði. Slikar varanlegar framkvæmdir myndu því örugglega skila árangri.

3.4 Síká-ófiskgengi hlutinn.

Á gamla sleppistaónum við Fosssel fengust eingöngu 3 ára laxaseiði auk örfárra urriðaseiða (mynd 5 og tafla 3). Þarna var síðast sleppt 1981, en einnig voru grafin hrogn á þessum stöðum haustið 1980. Flest þessara seiða eru afrakstur úr hrognagreftrinum frá 1980, en sleppiseiðin frá 1981 virðast flest hafa verið farin út. Samanburður á kvörnum þessara seiða við annars vegar jafn gömul urriðaseiði frá sama stað og hins végars klár sleppiseiði úr Hrútafjarðará sýnir, að þessi seiði hafa verið mun minni fyrsta sumarið en sleppiseiði eru, og ívið minni en urriðaseiðin. Hrognagröfturinn hefur því skilað meiri árangri en talið var, þrátt fyrir erfiðar aðstæður þegar þau voru grafin. Af 10 laxaseiðum sem veiddust, voru 4 kynþroska hængar, Vöxtur seiða á ófiskgenga hluta Síkár er mjög góður.

Eins og áður hefur verið bent á er margra km langt úrvals uppeldissvæði upp frá Fossei i Síká. Enn hefur ekki verið úr því skorið hvort, eða í hversu ríkum mæli, fossarnir skaði gönguseiði á niðurleið. Til að fá afgerandi svar við því, yrði að framkvæma kostnaðarsama tilraun. Hún yrði fólgin í allstórri sleppingu seiða ofan fossanna og síðan yrði hreinlega að fylgjast með niðurgöngunni með gönguseiðagildru ofan neðsta fossins og fjöldi gönguseiða talinn sem sleppingin gæfi. Öðrúvisi fæst ekki úr þessu skorið.

Síðastliðið sumar var rafveitt á nokkrum stöðum á milli fossa á leiðinni frá Fossei og niður eftir, til að freista þess að finna laxaseiði á niðurgöngu eða seiði sem hefðu flutt sig niðureftir. Ekkert laxaseiði veiddist, en aðeins eitt 3 ára urriðaseiði, 11,7cm að lengd.

Mikil tilviljun hefði verið að hitta á laxaseiði þarna, því seiðin ofan fossanna eru fá, en svæðið milli fossanna stórt. Það er því enga ályktun unnt að draga af niðurstöðunni.

3.5 Niðurstöður hreisturlesningar.

Niðurstöður hreisturslesningaráinnar eru teknar saman í töflu 5 og viðauka. Af 100 innsendum sýnum voru 95 læsileg. Þar af voru 12,6% greind sem afrakstur smáseiðasleppinga. Það er nokkru minna en sumarið 1983, en þá voru rúm 20% aflans komið frá smáseiðasleppingum. Nú var stórlax yfirgnæfandi í afla, þ.e. fiskur sem dvalið hefur meira en 1 ár í sjó. Af þeim laxi, sem greindur var til náttúrulegrar hrygningar, voru tæp 22% eins árs lax úr sjó, en 77% var tveggja ára úr sjó. Aðeins 1 hafði dvalið 3 ár í sjó. Laxinn, sem greindur var til smáseiðasleppinga, hafði allur dvalið tvö ár í sjó, öfuðt við það sem var árið áður er 80% sleppilaxins var smálax. Hengar voru flestir eins árs úr sjó, meðan hrygnur voru yfirgnæfandi tveggja ára úr sjó.

Hvað ferskvatnsaldurinn áhrærir höfðu langflestir náttúrulegu laxanna gengið út fjögurra ára eða 72%, tæp 16% voru 3 ára tæp 11% 5 ára og 1 hafði gengið út 6 ára, en sá fiskur var frá hrygningu árið 1975. Flestir veiðdir fiskar voru frá hrygningu haustið 1977 og klaki sumarið 1978 (4 ára í ferskvatni og 2 ára í sjó).

Laxar greindir frá smáseiðasleppingum höfðu gengið út seið 2 og 3 ára gönguseiði eða 1-2 árum yngri en villt seiði (50% 2 ára, 42% 3 ára). 1 hefði farið út eftir aðeins eins árs ferskvatnsdvöl.

Tafla 5. Skipting laxa eftir aldri og kynjum í Hrútafjarðará 1984. A = náttúrulegur lax. B = lax frá smáseiðasleppingur. Alls voru lesin 100 hreistursýni, þar af voru 95 læsileg.

A:

Ár í sjó Ár í ferskv.	I		II		III		Fjöldi	%
	hæ	hr	hæ	hr	hæ	hr		
3	1	3	3	5	1		13	15,7
4	8	1	12	39			60	72,3
5	3	2	1	3			9	10,8
6				1			1	1,2
Fjöldi	12	6	16	48	1		83	
%	14,5	7,2	19,3	57,8	1,2			100

21,7 % 77,1 % 1,2 %

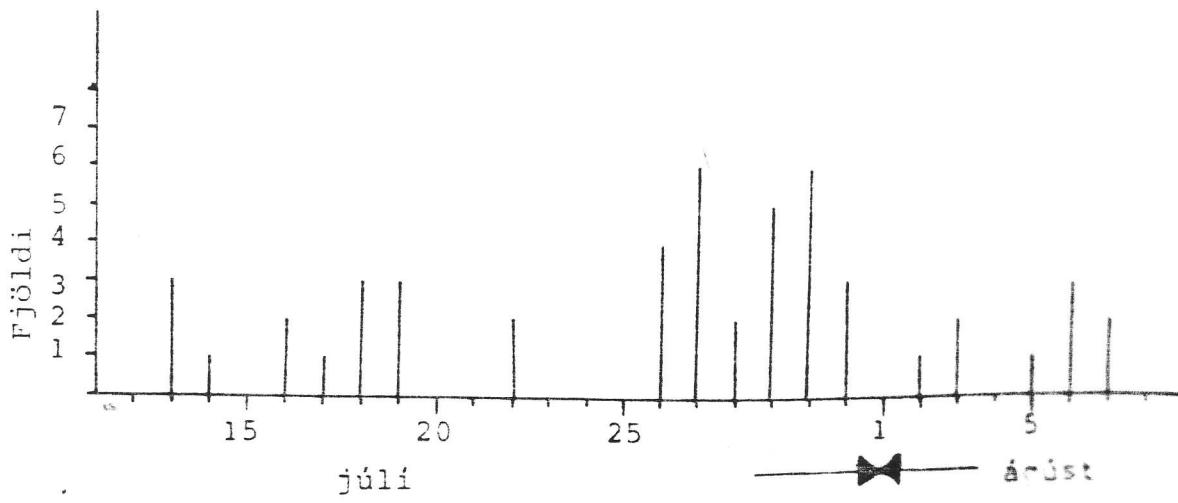
B:

Ár í sjó Ár í ferskv.	I		II		fjöldi	%
	hæ	hr	hæ	hr		
1				1	1	8,3
2			1	5	6	50,0
3			2	3	5	41,7
Fjöldi			3	9	12	
%			25	75		100

0% 100%

3.6 Starfræksla laxagildrunnar.

Gildran var nánast ekkert starfrækt eftir fyrstu uppstillingu 16 júní vegna of mikils straumpunga. Þó kom einn stór hængur í gildruna strax daginn eftir. Eftir flutning hennar niðureftir á móts við Staðarskála var hún virk í 25-28 daga á timabilinu 10. júlí - 8. ágúst (sjá mynd 8). Gengu þá alls 50 laxar í gildruna og 4 bleikjur. Laxagangan var fremur treg pennan tíma, en mest rétt fyrir mánaðarmótin júlí-ágúst. Eins og laxagangan hagaði sér s.l. sumar var aðal gangan um garð gengin á þessum tíma því lax gekk bæði óvenju snemma og megin uppistaðan var stórlax. Sem kunnugt er, er það nokkurn veginn regla, að stórlaxinn gengur fyrst (mest hrygnur og mjög stórir hængar), en smálax, sem er yfirgnæfandi hængar gengur síðar, en smálax fer venjulega ekki að ganga að ráði fyrr en í júlí. Smálaxagangan í Hrútafjarðará var afar litil og er það skýringin á dræmri veiði seinni part veiðitimabilsins.

Mynd 8. Fjöldi laxa, sem gekk í laxagildruna í Hrútafjarðará, þegar hún var starfrækt á timabilinu 13. júlí - 7. ágúst 1984. Alls gengu 50 laxar og 4 bleikjur í gildruna þennan tíma.

Lokaord.

Nú má segja að komið sé að tímamótum rannsóknanna. Tilraunirnar með sleppingarnar hafa þegar svarað því sem þeim var upphaflega ætlað að svara. Sýnt hefur verið fram á heppilegan þéttleika smáseiða sem dreifa ber á ófiskgenga hlutann og sömuleiðis góðan árangur sleppinganna. Að visu er enn ósvarað hvort unnt sé að nýta ófiskgenga hluta Síkár vegna fossanna eins og bent er á að framan. Sé ég ekki að áframhaldandi rannsóknir með svipuðu sniði og verið hafa gefi neinar nýjar upplýsingar. Næstu ræktunaraðgerðir verða því alfarið í höndum veiðifélagsins, enda hefur það á góðum grunni að byggja.

Næsta skref i rannsóknum yrði að byggja gönguseiðagildru ofan Réttarfoss sem gæfi óyggjandi niðurstöður um afrakstur smáseiðasleppinganna og merkingu þeirra gönguseiða sem í gildruna kæmi. Slikt yrði ómetanlegur stuðningur við þær niðurstöður sem þegar hafa fengist. Jafnhliða gönguseiðagildrunni þyrfti einnig að fylgja henni eftir með rekstrij laxagildrunnar sem reynd var í fyrra sumar. Slikar rannsóknir eru kostnaðarsamar og er ekki sjáanlegt að Veiðimálastofnun hafi aðgang að þeim fjármunum, sem til þeirra þarf. Þá virfist Veiðifélagið áhugalitið um að starfrækja laxagildruna af þau. Ástæðum, þótt peningahliðin varðandi rekstur hennar væsi þær byngst. Veiðimenn eru sömuleiðis almennt á móti gildrunum. Það sýnist því skorta bæði vilja og áhuga veiðiréttarsíðgildra og stangveiðimanna til slikra rannsókna, auk þess sem fjarlægð er ekki sjáanlegt, enn sem komið er.

Ég vil fyrir hönd Veiðimálastofnunar pakka veiðifélagsins og ekki siður fulltrúa leigutaka, Gísla Ásmundssyni. Það er ágæta samvinnu sem verið hefur þann tíma sem rannsóknirnar hafa staðið. Óski veiðifélagið eftir frekari rannsóknum um slike Veiðimálastofnun að sjálfsögðu til viðræðu um slike.

Heimildir

Finnur Garðarsson 1984. Laxarannsóknir í Hrútafjarðará árið 1983. Veiðimálastofnun 22 bls.

Seber, G.A.F. & Le Cren, E.D. (1967). Estimating population parameters from catches large relative to the population. J. Anim. Ecol. 36, 631-643.

Sigurður Már Einarsson 1982. Laxarannsóknir í Hrútafjarðará 1982. Framvinduskýrsla Veiðimálastofnunin 16 bls.

Teitur Arnlaugsson 1980. Laxarannsóknir í Hrútafjarðará 1979. Framvinduskýrsla Veiðimálastofnunin 8 bls.

Teitur Arnlaugsson 1982. Laxarannsóknir í Hrútafjarðará árið 1981. Framvinduskýrsla Veiðimálastofnunin 5 bls.

Zippin , C. 1958. The removal method of population estimation, J.Wildl. Mgmt. 22, 82-90.

VEIÐIMÁLASTOFNUNIN
PÓSTHÓLF 754 - 101 REYKJAVÍK

HREISTURSÝNI

VIDAUKI

Vatnsföll: HRUNAFJARDARÁ OG SÍKÁ

Sendandi: STANGVEIÐIMENN

Fisktegund: LAX

Fjöldi sýna: 100

Veldiár: 1984

Númer	Veiðidagur	Kyn	Lengd í cm.	þyngd í kg.	Ári ferskvatni	Ári síðó	Athugasemdir
1	1. JÚLÍ	♀	78	5.0	5	2	3.5 - 4.244
2	" "	♀	72	3.5	4	2	2.0
3	" "	♀	80	5.0	4	2	3.5
4	2. "	♀	77	5.0	4	2	4.4
5	" "	♀	76	5.0	4	2	2.2
6	" "	♂	88	7.0	4	2	3.1
7	" "	♀	74	4.5	4	2	3.4
8	3. "	♀	68	3.5	4	2	3.4
9	" "	♂	90	8.0	4	2	0.3
10	" "	♀	74	4.0	4	2	2.0
11	" "	♂	88	7.5	4	2	3.0
12	9. "	♀	76	4.5	4	2	3.5
13	10. "	♂	82	6.5	3	2	2.1 sl. *
14	10. "	♀	80	6.0	4	2	3.2
15	" "	♀	78	5.0	1	2	2.2 sl. *
16	12. "	♀	78	4.5	3	2	3.4
17	" "	♂	88	6.5	4	2	2.9
18	" "	♀	72	4.0	3	2	1.0
19	13. "	♀	77	5.0	4	2	2.0
20	" "	♂	86	6.0	4	2	2.1
21	" "	♀	78	5.0	4	2	2.1
22	" "	♀	77	5.0	4	2	2.1
23	" "	♂	85	6.0	4	2	2.1
24	14. "	♀	75	4.5			7.000 6.97
25	14. "	♂	87	6.0	3	2	2.2 sl. *
26	15. "	♂	51	2.0	4	1	1.2
27	" "	♀	72	4.0	4	2	2.0
28	" "	♂	85	6.5	5	2	3.1
29	16. "	♂	74	5.0	4	2	2.0
30	17. "	♂	84	7.0	4	2	2.0
31	17. "	♂	83	6.5	4	2	2.0
32	18. "	♀	80	6.0	4	2	2.0
33	19. "	♀	79	5.0	4	2	2.0
34	" "	♂	82	6.0	3	2	2.0

VIDAUKI

Vatnsföll: HÚTAFJARDARÁ OG SÍKÁ

Fisktegund: LAX

Sendandi: STANGVEITIMENN

Fjöldi sýna:

Væidiár: 1984

Númer	Veididagur	Kyn	Lengd cm.	þyngd í kg.	Ár í ferskvatni	Ár í sjó	Athugasemdir
35	19. JÚLÍ	♀	77	4.0	4.	2	4 circuli 1.4 cm 1.1. 200
36	" "	♀	78	4.5	4	2	4
37	" "	♀	90	8.0			ólosilegt
38	20. "	♀	78	4.5	4	2	2 0.7
39	21. "	♂	82	6.0	4	2	1.1
40	25. "	♀	77	5.0	3	2	6 2.4 sl. *
41	" "	♀	77	5.0	4	2	3 1.2
42	" "	♂	55	2.5	4	1	2 0.9
43	26. "	♀	79	4.5	4	2	1.1
44	" "	♀	79	5.5	5	2	0.9
45	" "	♀	74	4.2	4	2	3 1.4
46	" "	♀	74	4.0	4	2	1.1
47	27. "	♀	78	5.0	4	2	2 1.1
48	" "	♀	55	1.85	4	1	2 1.2
49	28. "	♂	50	1.5	4	1	2 0.8
50	" "	♂	57	2.0	4	1	4 0.7
51	" "	♂	65	3.0	4	1	1.5
52	" "	♀	75	4.5	4	2	6 1.5
53	" "	♂	87	7.5	2	2	2.1
54	" "	♀	75	4.5	4	2	4 1.4
55	" "	♀	82	6.0	5	2	2 0.9
56	29. "	♂	59	2.5	5	1	3 1.2
57	" "	♀	85	7.0	4	2	4 2.0
58	" "	♀	83	6.5	4	2	3 1.6
59	" "	♂	85	7.0	4	2	4 1.6
60	" "	♀	71	4.0	4	2	4 1.5
61	" "	♀	78	4.5	2	2	4 3.8
62	2. ÁGÚST	♀	81	6.0	3	2	1.7
63	3. "	♀	76	5.5	3	2	2.7
64	" "	♂	76	5.0	3	2	2 1.2
65	" "	♂	49	1.5	4	1	2 0.8
66	" "	♀	47	1.5	3	1	3 1.4
67	4. "	♀	59	2.0	5	1	3 1.2
68	6. "	♀	78	5.0	6	2	0.7

VEIDIMÁLASTI OFNUNIN
PÓSTHÓLF 754-101 REYKJAVÍK

HREISTURSÝNI

VIDAUKI

Vatnsfali: HÉÚTAFTJARBARÁ OG SÍKÁ

Fisktegund: LAX

Sendandi: STANG VEIPIMENN

Fjöldi sýna:

Veidiár: 1984

Númer	Veididagur	Kyn	Lengd í cm.	þyngd í kg	Ár í ferskvatni	Ár í sjó	Athugasemdir
69	8. ÁGÚST	♀	73	4.0	4	2	3 cm oldi : 1. Rék 1.5 cm " "
70	" "	♀	53	1.5	5	1	2.0
71	" "	♀	74	4.0	4	2	3.4
72	" "	♀	55	1.5	3	1	2.5
73	9. "	♀	79	5.0	4	2	2.0
74	" "	♂	59	2.5	5	1	2.9
75	" "	♀	87	6.0	4	2	2.0
76	10. "	♀	80	5.5	3	2	2.5
77	11. "	♂	91	8.5	3	3	2.0
78	" "	♀	80	5.5	3	2	3.1
79	12. "	♀	82	6.5			ólosilegt
80	" "	♀	76	4.6	4	2	2.9
81	" "	♂	58	2.0	3	1	1.5
82	" "	♂	58	2.0	5	1	2.0
83	" "	♂	90	8.0	4	2	3.2
84	" "	♀	79	6.0	2	2	3.4
85	" "	♀	76	5.5	2	2	2.2
86	15. "	♂	78	4.0	3	2	2.4
87	16. "	♀	76	4.0	4	2	1.7
88	20. "	♀	87	7.5	3	2	3.2
89	21. "	♀	77	4.5	4	2	1.0
90	" "	♂	58	2.0	4	1	0.8
91	26. "	♀	78	5.0	4	2	3.2
92	" "	♂	57	2.0			ólosilegt
93	" "	♀	80	5.5	2	2	4.5
94	" "	♀	53	2.0	3	1	2.0
95	27. "	♀	77	5.0	4	2	1.7
96	" "	♀	68	4.0	4	2	1.5
97	29	♀	73	4.0	2	2	3.2 nýgguminn
98	7. SEPT.	♀	82	5.5	4	2	1.3
99	8. "	♂	60	2.5	4	1	1.8
100	9. "	♂	?	5.0			ólosilegt